

ET SØLVFILIGRANBIND

AF

R. PAULLI

I fordums dage da kirkegang var en fastere sædvane end nuomstunder, hørte salmebogen til de brugsgenstande, som, naar de skal bæres af kvindehaand, ligefrem ægger kunsthaandværket til toppræstationer i skind, stof eller ædelmetal. Indenfor den sidste kategori er filigranbindene særlig raffinerede. Det kongelige Bibliotek har hidtil kun ejet eet saadant bind, hvis sider og ryg er helt dækket med sølvfiligran (og som der forhaabentlig senere bliver lejlighed til at vende tilbage til), men i 1954 har vi haft den overraskelse og store glæde som gave fra skibsmægler Hjalmar Bruhn at modtage en salmebog, hvis her gengivne bind er af en anden type. Bindet indeholder Den Nye Psalmebog (den saakaldte Pontoppidans salmebog) trykt 1761 i Vajsenhusets trykkeri af Gottmann Friderich Kisel.

Bindet er næppe af meget senere dato end bogens trykkeaar. Bunden er sort fløjl, hvoraf luven er afslidt paa de udsatte steder, mens den endnu ses langs kanterne, hvor beslagene har beskyttet den. Sølvets er forgyldt, men ogsaa guldet er tildels afslidt, mest naturligvis paa de dele der rager højest op, fx de smaa kvadratiske pladser der virker som sømhoveder, og de smaa kugler („kørner“), der omgiver monogrammerne i midten.

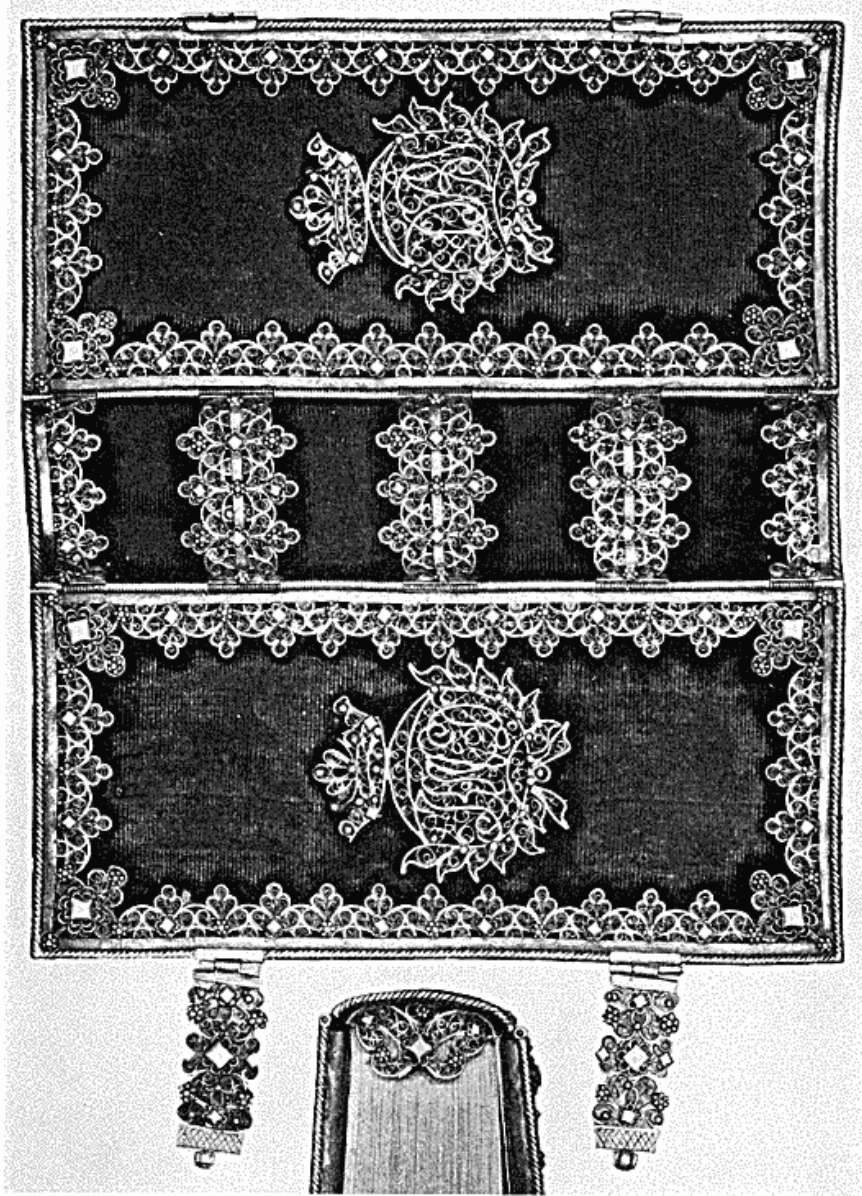
Mens billedet kan give et indtryk af det kunstfærdige bogbinds helhedsvirkning, kniber det med de diminutive finesser i filigranarbejdet, som næsten kræver forstørrelsesglas, selv naar man har bindet i haanden. Som vidnesbyrd om hvor kompliceret dette detailarbejde er, giver vi en prøve fra den fagmæssige beskrivelse af bindet som guldsmedemester Holger Jacobsen har været saa elskværdig at overlade biblioteket. Det gælder hjørnedekorationen der danner „en slags femfliget blad bestaaende af to større buer af fladvalset glat traad inderst, derpaa to mindre og een i midten. Disse buer er udfyldt med snirkler af tyndere

fladvalsede snoetraade. Ovenpaa bladets inderste del ligger en blomst bestaaende af otte buer af tyndere fladvalset traad med otte mindre ovenpaa; ovenpaa igen en tilnærmet kvadratisk plade med stukne facetter; ovenpaa den yderste bue af bladet er loddet en lille roset af kørner svarende til den i hjørnet.“ Hvad man heller ikke ser paa billedet er spejlet, langs hvis tre yderkanter forgyldte sølvblikstrimler danner en slags fatning, hvori permen er indstukket. Forsatsen er blaat klistermarmor i det selvsamme mønster som Anker Kyster har gengivet i *Bogvennen* 1928 s. 72 nederst. Guldsnittet er ciseleret.

Om bindet har Chr. A. Bøje udtalt, at det utvivlsomt er dansk arbejde. Før 1800 kendes salmebogsbind med sølvfiligran paa hjørnebeslag og spænder fra Fyn (1687), Sønderjylland (1755) og Amager (1765), som alle tre findes paa Nationalmuseet, der ogsaa ejer det i Emil Hannovers *Kunsthæderige gamle Bogbind* (1907, s. 157) som fig. 139 gengivne bind fra 1791. Det er det eneste der i komposition – men ikke i stil – minder om vor nyerhvervelse, og Hannover betegner det uden forbehold som dansk.

Endnu blot et par ord om monogrammerne DBS paa forsiden og KND paa bagsiden. S og D betegner i den slags tilfælde altid patronymicon-endelsen, altsaa fx David Bertel Søn og Karen Niels Datter, men meget mere véd vi heller ikke. Bogen kan være en trolovelses- eller bryllupsgave til brud fra brudgom og initialerne er isaafald deres, eller den kan være en gave til bruden fra dennes forældre, og saa kan det være disses forbogstaver. Kronen, der kunne faa en til at tænke paa adelskab, har næppe nogen heraldisk funktion, men er vistnok blot ornamental. Salmebogens ejerinde kan godt have tilhørt en velstaaende bondefamilie. Mandfolk kommer slet ikke i betragtning i denne forbindelse.

To andre sølvbind i bibliotekets eje er sølvpladebind fra det 17. aarhundrede, henholdsvis veneziansk og tysk. De er begge afbildet hos Hannover s. 104–105. Det tyske har biblioteket først købt 1952.

Den Nye Psalmebog, København 1761.